

Kees Verweij

Nu door het verschijnen van het boek "Lezen in het Duin" en door de komende tentoonstelling over die Waterleidingduinen extra aandacht wordt geschonken aan de Amsterdamse Waterleidingduinen, wil ik graag binnen deze rubriek ook hiertoe een bijdrage leveren. De keuze valt dit keer op het boek van de bekende natuurvorser Jan P. Strijbos, getiteld "Waar de stilte

spreekt". In dit boek beschrijft Jan Strijbos een aantal van zijn omzwervingen in deze duinen in het eerste kwart van deze eeuw. Toen was dit gebied nog niet voor het publiek toegankelijk. Tijdens één van zijn tochten zoekt hij contact met de toenmalige boswachter "Ome Jan" en gaat met hem op pad naar de Kieviten. Hieronder volgt zijn relaas.

ALS DE KIEVIT ROEPT.

Zoo tegen het midden van Lentemaand ben ik al eens hier en daar gaan neuzen hoe het met mijn kieften staat. Op de weide van Mariënbosch waren ze al sinds een paar weken, maar in het binnenduin duurt het nog wel even, voordat ze er hun heerlijken voorjaarsroep laten klinken. Dan kuier ik de wei eens door, ga eens kijken hoe het er op „Adam” ¹⁾ uit ziet, dwaal al verder van honk, heel den binnenkant langs tot ver achter het „Paardenkerkhof” en keer met een wijde boog door het duin, weer huistoe. Op de terugreis even aangewipt bij mijn vrienden op de Renbaan.

„„Oome Jan” al thuis?”

Ik tref het, de koffie staat op tafel en Jan zit weer als van ouds in den stoel naast het raam.

„En” kijkt hij me aan, „op de kieften uit geweest?” En altijd luister ik weer met plezier, als de oude duinpetter aan het vertellen gaat. Meestal in dien eigenaardigen verteltrant, eigen aan den geboren buitenman. Met korte zinnen, doorspekt met vaktermen, ouderwetsch in alles, soms moeilijk te volgen; de conclusies, die hij trekt, worden je pas duidelijk, als je weer goed en wel thuis zit. Over kieften en wulpen, over de kunst van eierrapen, raakt hij niet uitgepraat. Al heeft hij den „boel” overgedragen aan zijn zoon Engel, al huist hij nu niet meer op de Renbaan, hij weet het precies, hij is op de hoogte van alles wat er in het uitgestrekte duin gebeurt; hij kan je op een prik na vertellen welk spannetje het eerst eieren zal hebben.

„Daar op het „Sprenkel”, ga daar maar eens kijken als het wat zachter wordt, want zon motten we hebben”

„Tusschen die balsempopels en de „Duizend Meter”, ja, die heb ik al in de gaten”, gooi ik een duit in het zakje.

„Dat dacht ik al, mis, dat is ’n „kereltje” ¹⁾ alleen, die staat nou al bijkans een volle week te roepen en te schreeuwen om een wijfje, nee, ik bedoel meer op den kant aan van de „Boerenpan”.

En dan vertelt hij van zijn plannen. Hij moet weer eens gauw een weekje naar zijn oudsten zoon, daar bij Schagen in het Noord-Hollandsche, dat is nog eens een landje.

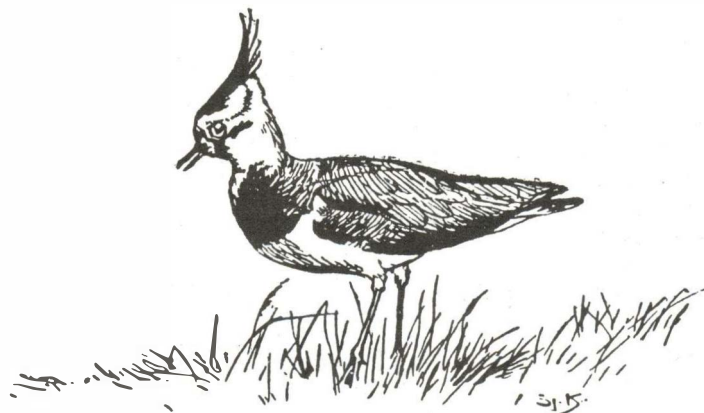
„Zoo'n vijftien jaar geleden, dan raapte ik hier in duin nog zeker een vierhonderd kieften en een dikke honderd wulpen, maar kom daar nu eens om, het zou wat." Al mopperend gaat het verder: „Als ik nou den heelen dag loop, er gaan dagen voorbij dat ik geen eitje vind, ik kan er niet eens mijn zolen van betalen. Er zijn geen kale plekken meer in duin; alles met helm en dan gaan je kieften weg. Al die ruigte, daar moeten ze niets van hebben, ze kunnen niet meer azen, ze trekken al den donder naar den „voorkant" ²⁾. Ja, daar bij Jan Kastie, die kan nog wel eens een eitje rapen. Maar de jonkkerels van teugeswoordig, ze hebben er geen geniegheid meer in, de aardigheid gaat er af, we raken al maar verder van de natuur. Jullie stadslui, je kent het niet, je weet niet wat het leven buiten is, ik hou me bij God en de Natuur. Waarachtig waar, maar als ik de volgende week weer bij mijn zoon Jan zit, dan heb ik rust nog duur, geen vijf minuten kan ik op mijn stoel blijven zitten. Ze vinden me daar een ongezellige klant, den godganschen dag zit ik in het duin, des morgens voordat m'n kinders uit de veeren zijn, is oome Jan al op stap, en als de thee bruin is, heb ik m'n eersten loop al gehad. Als de kievit legt, hoor je in je duin, achter de beesten an."

* * *

Als het wat zachter wordt had Jan gezegd. Milder werd het en tegen het einde van den vijfden dag maak ik de spullen in orde.

„Het wordt fijn weer, een echte bolle Zuid-Oosten wind", zeg ik tegen m'n vrouw, „denk om de scheepsbeschuit en de kwatta en de thermos."

Ongezellig vroeg kruip ik onder de wol, de wekker wordt op halfvier gezet. In het nog nachtelijk duister sta ik op, wasch en kleed me in der haast en zonder overbodig lawaai te maken, schenk ik de thermos vol met Van Nelle, gun me nauwelijks een hap van het gereedstaande ontbijt, steek m'n pijp op, grijp kijker, rugzak en stok en klokke vier sta ik buiten. Wat zal het worden vandaag? Zouden er al spikkelschalen te vinden zijn, zou het geluk me gunstig wezen? Terwijl ik over den stillen weg voortstap, overdenk ik m'n kansen. Een dikke damp hangt laag over de landen. Ongemerkt bereik ik het pad dat mij de duinen invoert. En als de lucht in het Oosten

begint te kleuren, zit ik op een duintopje aan den rand van het „Rozenwater" en laat m'n blikken over de uitgestrekte duinvlakte van het „Sprenkel" gaan. M'n pijp trekt best en ik verheug me in den langen dag, die nog voor me ligt. Kris en kras doorkruis ik het geheele terrein, urenlang draaf ik achter de vogels aan en juist als ik besluit m'n geluk eens achter het „Pannenland" te beproeven, spat er een wijfje weg. Zoo'n wijfjes-kievit is een ietsje kleiner en doffer van toon dan het „ventje" ¹⁾, de kuif is wat korter en de roep is anders, maar de kleine verschilpunten leer je pas als je er telkens op gewezen wordt. Laag over den grond vliegt de kievit voor me uit, strijkt op een heuvelruggetje en staat nu, de kuif wapperend in den voorjaarswind, met houterige bewegingen wat van den grond te pikken. Ze vervaardigt me met geen blik en is blijkbaar geheel in beslag genomen door het voedsel zoeken. Dat lijkt me verdacht,

want zoo in den voortijd, als er nog maar enkele kieviten eieren hebben, doen ze net of ze van den prins geen kwaad weten. En dat is, welbeschouwd, eigenlijk het verstandigste. Voordat de kieft opvloog, had ze natuurlijk al een heel eind geloopt. In groote kringen zoek ik de plek af, waar ik haar op zag gaan, een paar kuultjes welke ik vind, geven mij de zekerheid, dat ik op het goede spoor ben. Eerst de kale plekken afzoeken want daar heb ik de meeste kans, dan ook de plaatsen waar de bodem met dunne kussentjes rendier- en haarmos bedekt is. Al m'n gedachten concentreer ik op de te verwachten eieren, ik geraak in een eigenaardigen, ietwat nerveusen toestand. Mal toch eigenlijk, en dat alleen ter wille van een onnoozel kievitse. Is dat nog een greintje van een oerinstinct? Het zegevieren over dieren-slimheid misschien?

Weer een kuultje en daar nog een. Kijk ik goed, of is het zinsbegoocheling? Waarachtig niet, daar ligt m'n eerste ei, een prachtig groenachtig geel, donker gevlekt, priktolvormig ei. Fijne zandkorreltjes kleven aan de doffe schaal; pas gelegd dus. Maar al is het ook zoo „schoon als velvet”, het ei gaat niet onder de pet. Het is me alleen te doen om de sport, de jacht van het zoeken en vinden, het genot van een heelen dag buiten te zijn, met m'n vogels, mee te leven die heerlijke dagen van naderende Lente.

En in den middag, flink moe en rood van wind en zon, tref ik, als ik het „stondenvlak” uitkom, „Oome Jan”.

„Nou?” is zijn eerste begroeting.

„Drie kiefden met één, en één met twee”, is m'n antwoord.

„Laat zien je buit, dan zal ik je wel vertellen waar je ze vond.”

„Ze liggen nog in de kuultjes, Jan, op de „Duizend Meter” één en de andere bij het „Vogelenveld.”

„Maak dat een ander wijs, jullie stadslui, je leert het nooit, en wil jij nu vogelbeschermmer worden?”

Spot klinkt er uit z'n woorden, ongelooft uit z'n lachende donkerbruine oogen.

„Als ik je nu eens een goeie raad mag geven; jij bouwt huisies met centrale verwarming en electrisch licht en de hemel weet wat meer. Maar ik heb maling aan jullie wetenschap en kunst en geleerdigheid. Allemaal uit de boeken, maar het boek van de Natuur, dat is andere kaas. De jonge fazantjes, pas uit den dop, nog geen twee dagen oud, drinken de dauwdroppels van de blaadjes en kruipen onder de hen, als die ze roept. Hoe weten ze dat nou, dat staat niet in de boeken. En sommigen van jullie vogelbeschermers zeggen, dat het goed is om de kievitseieren te rapen; jullie leuteren altijd maar, dat de kievit te vroeg met leggen begint, als het nog te guur en te koud is voor de jonge diertjes en dat je, door de eieren te rapen, den kievit dwingt later in den tijd z'n broedsel groot te brengen. Maar dat is zeker, de kievit legt geen dag te vroeg, hij weet het beter dan alle geleerden bij elkaar. Maar nu zal ik je wat anders vertellen. Rapen is noodig. De vogels, de kievitten en ook de marel¹⁾, en de wulpen, gaan allegaar tegelijk aan den leg. Op een paar nakommers en voorlooptjes na. En als wij ze nu hun gang lieten gaan, hadden ze allemaal in dezelfde week jongen en als er dan een paar slechte dagen komen, veel regen, kou of wind, dan gaat al dat jonge spul er aan. De vogels die hun jongen verspelen, maken geen tweede broedsel meer. En als ik nou ga rapen, dan zorg ik daardoor, dat ze hun jongen groot brengen in Grasmaand en in Mei; vandaag is hier een nest uit, morgen daar en zoo de geheele maand door speur ik het jonge goed. De nesten, die je over het hoofd gezien hebt, of die reeds bezet waren en dus bleven liggen, komen het eerst uit, en nou moet het al een heel slechte Meimaand worden, willen ze allemaal verregenen of omkomen van kou. Ik raap zoo lang het mag, dat is tot den 28en April en dan mogen m'n beestjes broeien. En nou, goeden dag, de groetenisse aan de vrouw.”

En meer dan ooit overtuigd dat ik „ze” niet vinden kan, keert hij me den rug toe en verdwijnt in de richting van de „Renbaan”.

Des avonds zat ik heerlijk rustig thuis, met stijve spieren, wat rozerig en slaperig. Maar dacht ge dat ik het morgen aan den dag niet weer zou willen doen?